

Историска граѓа

I

ДОКУМЕНТИ ИЗ АРХИВЕ ЦРНОГОРСКИХ ГУВЕРНАДУРА

(5)

Душан Вуксан је објавио око 600 докумената из епохе митрополита Петра I Петровића Његоша у цетињским **Записима** (књ. XIX-XXIV и у посебној књизи под насловом **Посланице митрополита црногорског Петра I** (Цетиње 1935).

У документима које је откупио Историски институт на Цетињу од потомка црногорских гувернадура, пензионера Сава Радоњића, налазе се неколике десетине докумената, која је писао митрополит Петар гувернадурима Радоњићима и осталим његушким главарима. Од малог броја тих докумената се сачувао концепт у Цетињском архиву, те их Душан Вуксан није могао објавити нити у **Записима**, нити у **Посланицама**. Ја сам та документа исписао, и у овој и наредној свесци **Историских записа** објавићу сва важнија митрополитова писма. Сва у овој свесци објављена писма јесу оригинали сем писма од 24 јула 1814 године, а све оригинале сем седам својеручно је и писао и потписао митрополит Петар I. Он је својеручно потписао и ових седам оригиналних писама, али је њихов текст писао митрополитов секретар. Природно је да су сва писма писана старим правописом, те сам их приликом преписа транскрибовао. Поједина митрополитова писма имају датуме старим црквеним словима, док их је приличан број на којима су датуми арапским бројевима. Но како штампарија нема могућности да сложи датуме према оригиналима, то сам све датуме морао навести арапским цифрама. На митрополитовим писмима су често при врху лијевог угла отиснути његови печати. Само на једноме документу (од 2 јуна 1815 године) налази се неки средњи митрополитов печат на коме се не може ништа сигурно прочитати, док су на другим његовим писмима отисци одавно познатих његових печата, које је објавио руски научник Александров још 1897 г. (**Материалъ и нѣкоторія изслѣдованья по исторіи Черногорья, Казань 1897, стр. 62 и 64**). На коме је писму отисак мањег печата метнуо сам у заградама „М. м. п.”, а гдје је отиснут већи печат стоји „М. в. п.”. Морам и то нагласити, да у неким писмима има празнословљења, а има неколико докумената на којима су по неколика слова распала или су их дјелимично миши изгризли. Та

мјеста, као и допуњене митрополитове скраћенице у титулама, ја сам допуњао и те се допуне налазе у малим заградама.

Сва митрополитова писма су врло корисна за проучавање историје Црне Горе, а добро долазе као допуна уз раније објављена митрополитова писма у *Записима* и *Посланицама*. Она су корисна и за југословенску историју уопште. Тако, на примјер, у писмима од 16 и 25 марта 1801 године ријеч је о вађењу мазије и о соку и сокодржици (упор. *Записи* XX, 278-288), па се чак и забрањују вађење мазије и соџбина уопште; у писму од 16 јуна 1809 помиње се заузимање Новог Пазара и Пријепоља од стране Карађорђевој војске; у писму од 23 јуна 1812 г. митрополит пише гувернадуру о Наполеоновом поразу у Русији и миру који је Русија закључила са Турском (мисли на мир у Букурешту 16/28 маја 1812 г.) итд.

Карактеристично је, да сам митрополит Петар 14 јуна 1813 године предлаже његушким главарима да путем соџбине дознаду неке крадљивце. Колико му је било стало до утврђивања ко су кривци види се по томе, што је давао **педесет талијера соџбине**, а украдени предмети били су само „**два сира и два руна вуне**“. Но митрополит је давао толику соџбину због тога, што је та крађа извршена из **цркве на Ловћену**, из које су раније крали и пшеницу.

Митрополитово писмо од 21 септембра 1820 године добро долази као допуна већ познатих података о борбама са Турцима кроз Морачу 1820 године (уп. Милаковићеву *Историју Црне Горе*, Задар 1856, 313-314).

Ристо Ј. Драгићевић

**76) Митрополит Петар I Петровић гувернадуру Јоку Радоњићу
15 фебруара 1793**

Ваше Превосходителство,
Милостивој Г(осу)дар!

Ето ви шиљем писма за Катунску Нахију; што спенчате за понос (потрошите за ношење писма — Р. Д.) то ће ви платит ови г(оспо)дин кои ве поздравље и моли да му пошљете лан(д)карту (географску карту — Р. Д.) од Црне Горе, како сте Михаилу његову другу обећали, пак ће ви је опет послати.

Чујемо, а може бити и ви сте чули, да су Кучи опалили 60 кућах турскијех и посјекли десет Тураках. То ми је мило да су се осветили.

Кои ве љубезно поздрављајући остајем

Ферфара 15,1793.
Стањевиће

Покорни слуга
Петар Петровић

(Други лист, на коме је сигурно била адреса, откинут је).

**77) Митрополит Петар пише и овјерава једну продају имања
18 маја 1796**

Да се зна и да буде вјеровано ово писмо пред свакијем чело-
вјеком ће би било потребно, како ја Перо Видаков Бећир продадох
половину от куће и баштине мојему синовцу Перу Савову што бјех
купио у Стијепа Никова Фуна у Жупане за четердесет цекинах и
либарах шест, како изговара књига от стимадурина и куповице, и
тако на дан данашњи то мојему синовцу продадох от моје добре во-
ље и примих цекинах двадесет и либре три од истога Пера и његове
мајке. И ту би сједок сердар Малиша Бећир и поп Раде Богдановић
и Вуко Стијепов Бећир.

Ја Владика Петар Петровић за
више вјеровање и тврђу писах
и подписах својеручно, будући мо-
љен от истога Пера и његова си-
новца, да не би у посљедње које
вријеме ова продаја и куповица
била от кога поколебана.

**78) Митрополит Петар гувернадуру Радоњићу
11 октобра 1799**

Ваше Превосходителство,
Милостивој Г(осу)дар мој!

Получивши почтено писмо ваше остао сам веома ујазбљен (уври-
јеђен, наљућен — Р. Д.) разумијући да нијесу Баице дошли на умир с
Паштровићима, како су се пред нама обоицом обећали, тога ради
јутрос зором одправих кнеза љуботинскога на Цетиње с писмом да
сутра вече дођу тамо неколико Баицах, а за коње убљанске
писао сам Баћу Рогановићу и наредио да кулукчије пођу у Трњине.
Ја бјех на справу да кренем на састанак код Троице (тврђавица у
близини Котора — Р. Д.) с Г(оспо)д(и)ном ђенералом (аустриским
намјесником у Боки Которској — Р. Д.), но ми киша не даде, али
први ден кад би се могло доћи ћу.

Ви ми пишете да вјеру с Приморцима потврдимо, но ја кулук
(то јест суд — Р. Д.) добавити не могу јер није на Цетиње, него
разметнут на различита мјеста, а вјеру нијесмо до Митрова дне него
до одговора од обадва императорске двора (руског и аустриског —
Р. Д.) с Г-дном ђенералом писмено утврдили. Сад ако Његуши оли
које друго племе инако мисли нека каже и нека пазе како ће одго-
варати на обије стране. За наш пут у Љешанску Нахију није згоде
приђе но се љевше вријеме учини. Међу тијем пазите да Цетињане,
ако дођоше с Паштровићима умирите, такођер и Цуце с Криво-
шијанима, а Његушима зборите и од ваше и од моје стране нека с ми-
ром стоје и нека држе вјеру по сад чисто и тврдо без сваке зађе-
вице докле примимо одговоре како смо ланих рекли и докле суд

види за све ствари које су међу Црногорцима и Приморцима, ће би мога сваки своје разлоге приказати.

В прочем остајем ваш доброжелатељ и слуга

Октобра 11, 1799

на Стањевиће

Петар Петровић

(На полеђини је ова адреса:)

Јего Превосходителству Јоану Радонићу
црногорском у Г-дну Губернатору

у Котор

79) Митрополит Петар његушким главарима

16 марта 1801

(М. м. п.)

Благородној господи главарима и старјешинама и свијема Његушима мир и здравије от Бога.

Данас дође к мене поп Станко и поп Нико говорећи да нијесу сви Његуши криви да буду од цркве отлучени. Дакле, и ја знадем да нијесу свиколицы у то ни у друго једнаки, не како је кои јачи тако више зла и неправде чини, а сиротиња плаче и сузе пролива. Али са свијем тијем нека попови ове страстне недеље и на Воскресеније служе церковне после и причесте чељад која нијесу крива у безакона и безбожна дјела, а по Воскресенију да нијесу дерзнули икаква посла свештеническога оправљат докле нашега лаживога бога од мазије не баталите и докле праваго и истинитога Бога всдержитеља не познате, от којег сте далеко отступили.

Међу тијем остајем

На Стањевиће
марта 16, 1801

ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар на службу

80) Народни суд противу мазије и соџбине*)

25 марта 1801

Слава Г(оспо)ду Б(о)гу, амин. 1801, марта 25, на Грудицу.

Да се зна како (се?) блеше ћерао Мичор Јовов и Саво Радулов и Станко Шумиле. Блеше Мичор сочио на Сава и на Станка да су украли вола доброцкога и блеху се позивали на суд у толико путах на ултим (напосљетку — Р. Д.) пред Г(осподи)ном Вл(а)д(и)ком и пред свијем кулуком (судом — Р. Д.) црногорскијем и блеху се Кокошица и Шумиле нашли брави и суд од све земље осудио да Мичор да њима за напаст франкије цекинах девет, а вола да Мичор плаћа Његушима, кои су га Доброћанима платили, пак Мичор не био контен (задовољан — Р. Д.) но сфорцао (приморао — Р. Д.) Станка Шумила да вади мазију, а дао му када (је) извадио мазију закладе

*) Ова пресуда налази се на празном листу претходног митрополитовог писма Његушима од 16 марта 1801 године.

(залог — Р. Д.) за 25 цекинах, пак по свему томе јошт Мичор пријетио да неће дати ништа.

По томе Г(осподи)н Вл(а)д(и)ка писао проклету књигу и затворио цркве и зато се данас стадосмо сви Његуши на збор и рекосмо да има Мичор дати и платити Саву и Станку 34 (цекинах ? — Р. Д.) и да Мичор има звати Шумила на прво кумство и смирисмо их и поцеливасмо и или би по данас Мичор померзио Сава или Станка или они њега, да кои би почео да му у Његуше стана није. И глобисмо ми Његуши Мичора за ту мазију 10 цекинах.

И тако ми Његуши учинисмо кои би Његуш поменуо игда за мазију за мазију (sic!) та(ј) Његуш да у Његуше стана нема. Такођер рекосмо сви Његуши кои би се Његуш наша да сочи или да је сокодержица такви Његуш да поштења међу Његушима нема, но да је хорјат (непоштен, неваљао — Р. Д.) и да соку и сокодержици стана није.

И тако рекосмо да по данас ниједно село нема глобе по себе узимати, но да је село на кривца вазда најпрво.

81) Митрополит Петар гувернадуру Вуку Радоњићу
16 јуна 1809

Милостивиј Государ мој,
Вуколај Ивановић!

Примио сам Ваше благоприја(т)но писмо из којегa разумијем да су Његуши нашли забиљежени број јунаках кои ће поћи у Морачу, а јучер су доходили овдје главари цетињски и Манојле Вукалов самодруги из Кчева, такођер Мркоје Вукотин из Бјелицах и један Ђеклић, говорећи из договора њиховијех племенах, да без мене неће ниједан кренути, ако ли ја пођем да ће сваки под заруком поћи, зашто воле да свиколици иду, неголи да једни пођу а други да остану дома и да работају. Тако (се) ево и ја, у име божије, справљам да идем, да се поради мене не задржају, и ко хоће ходити или не ходити може му бит једно или друго да бира што је коме драго. Србли су узели Нови Пазар и Пријепоље, ђе је био Сулејман-паша Скопјак, кои је поша и побјега без боја. Наши купе таин у Морачу за двије хиљаде војске на осам данах. И тако ми главари ровачки и морачки пишу ако сад не пођемо да послижед немамо рашта ходити, зашто ће Србли скоро до границе наше и преко Пљеваљах доћи, како су дошли преко Бихора у Васојевиће.

В прочем јесам
На Цетиње
ијунја 16,
1809.

Ваш доброжелатељ
и покорни слуга
Вл(а)дика Петар

(Поред остатака отиска владиног мањег печата у црвеном воску, на полеђини је ова адреса:)

Милостивому Г(оспо)д(а)рју мојему Вуколају Радонићу
црногорском у господину губернатору

на Његуше

82) Митрополит Петар жупским и другим главарима
25 августа 1809

(М. м. п.)

От нас Вла(ди)ке Петра војеводи, кнезовима и осталијема главарима и свијема Жупјанима, Озринићима и Бершњанима поздрав.

Ето иде тамо Господин Губернатор и главари от Бјелопавлићах и Пјешивацах су неколико осталијех Берђанах, кои ће стојати у кулук (суд — Р. Д.) на промјену по неђељу данах, како смо рекли, него изберите и ви петнајест оли двадесет кулукчијах, а доћи ће и пиперски, ровачки и морачки, такођер и ускочки кулукчије, и како ви Господин Губернатор с дружином рече тако да чините и да жито турско и остало што се међу вама турскога имаћа находи све купите и у манастир донесите по писму, да се зна колико се које ствари донесе и от тога да се учини начин кулуку за храну, а остало да стои за друге потребе и за ускоке кои би дошли да се у Жупу населе и кои хране не би имали. А пошто људи жито скупе и своју работу сверше тада ће моћи и по мјесец оли и по два без промјене у кулук стојати, само да им начин буде учињен. Сад то стои у вас: ако ви хоћете све ће се учинит, с помоћу божиом, да лијепо буде и да се от грађанах (мисли на никшићке Турке — Р. Д.) не боите. Ако ли послушати и учинит нећете како ви пишем, немоте се послјед кајати, ни кривити никога нако самијех себе, зашто ваша срећа или несрећа данас стои у ваше руке, а ми, колико можемо толико ћемо вама помагат за ваше добро и благополучије, да се, с помоћу божиом, от јарамаског (изгледа било турскога, па преко те ријечи ова написана, што би значило од разбојника, зликоваца — Р. Д.) јарма избавите и ослободите, ако за то порадит јединокупно из свега срдца хоћете.

В прочем Богу вас препоручујући остајем

На Планиницу,
августа 25
1809

Ваш доброжелатељ
Владика Петар

83) Митрополит Петар гувернадуру Вуку Радоњићу
7 јануара 1810

Милостивиј Государ мој,
Вуколај Ивановић!

За поздравленије менја новим годом чувствитељејше Вам благодарју и равномјерно желају што би и Ви как сеј наступившеј так и по њем будуштија долгоденствено дочекивали и препроводили благополучно.

А што ми за Бојковића и за Главаћане (насеља између Котора и Будве — Р. Д.) пишете ја срдцем и душеју желим да изврше сетенцију и да се вјечно умире, но како су једни и други људи (поданици — Р. Д.) француски, тако ја у туђу државу не могу ништа

писати, а на словах (т. ј. усмено — Р. Д.) кад, ако Бог да, пођем на Стањевиће нећу манкат игумну Бућину препоручити.

Новине немам што би се могло вјеровати никакве, али се вријеме к прољећу приближава, мислим да ће се скоро открити што-гођ изновице.

Међу тијем остајем љубезно Вас поздрављајући и јесам

На Цетиње
генварја 7
18010 (sic!)

Ваш доброжелатељ
и покорни слуга
Владика Петар

(Поред отиска мањег митрополитовог печата у црвеном воску на полеђини је ова адреса:)

Милостивому Государју мојему Вуколају Ивановићу Радонићу
Черногорском Господину Губернатору и кавалеру

на Његуше

84) Митрополит Петар гувернадуру и осталим његушким главарима
4 јула 1811

(М. м. п.)

Превосходителному Господину Губернатору, сердару и кнезу и осталим главаром и старјешинам и свијема Његушима мир, здравије и милост от Бога да будет.

Није било, љубезна браћо, нити може бити никаква народа у свијет срећна, кои није имао оли кои не имаде слоге и послушанија, зашто је слога и послух перви и поглавити темељ и полумента од свакога душевнога и тјелеснога добра и благополучија. Ми очима видимо како једна и сиромашна кућа умах пође напријед када сва чељад слушају једнога старјешину, како ли се и богати дом разурн и у несрећу и сиромаштину обрати кад уљезе у њем самовољство и проклети нећу и није ми драго. Ја знам у моје ђетинство, пак и у моју младост да не бјеше ни у једно племе у нашу земљу таквога богомољства ни так(в)ога послуха и договора и такве уредбе и лијепога начина како у ваше племе, које онда даваше изглед свакому наоколо себе и сваки говораше, да су Његуши како богомољством тако и правосудијем и јединством одвојени од осталог народа. А сад ево неколико доба, откада ја видим, с великом жалошћу да сте ви све оно заборавили колико да га нигда није у Његуше било и да сте на мјесто слоге и јединства узели самовољство и непослушаније и далеко отступили од правога пута наопаким путем, кои вас води у несрећу вашу и срамоту да изгубите све оно поштење и славу коју су вам родитељи и прародитељи оставили и да останете за поруганије пред свијетом, у вријеме када би право и прилично било да је међу вама виши и бољи послух и сваки добри начин неголи је био међу вашијема старијема, зашто они нијесу имали приличне згоде какве ви имате, нити су могли учинит у она времена толико колико ви данас можете, само ако хоћете прегнут и помислит на своје собствено и на обште народње добро и поштење.

Тога ради вас молим и Богом вседержитељем у три пута и у триста путах заклинам да оставите инад и самовољство и да се лијепо брачки договорите и неколико људих изаберете, кои ће суд и правду чинит свакојему племенику и кои ће зле и непослушне људи из ријечи и договора вашега покарат и глобит, како кои буде заслужио. Такођер они исти људи које изаберете, имајући предводитеља и началника Господина Губернатора, нека пазе и остале ствари црногорске и бердске да је свакому с миром на пазаре и на остала мјеста између вас ходити, а на исти начин радити да с Приморцима смутње не буде и што имате от кога оли ко от вас искати то судом да видите, како сте и с Баицама углавили. А попови нека гледау своје свештеничке дужности и церкву и нека уче народ страху божију и на пут спасенија настављају да један с другијем у љубави живе и да слушају своје старјешине и суднике које ви изаберете. Но и поповима њихов труд нека сваки плаћа како је речено, а навлаштито кад они испуњају своје дужности по вишеписаному начину. Кои ли се нађе вашему јединству и слогу супротивник и непослушан такви от Господа Бога да будет проклет и от церкве отлучен.

В прочем Богу вас препоручавам и остајем сердцем и духом

На Цетиње
ијулија 4
1811

Ваш истини доброжелатељ и слуга
Владика Петар

**85) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Рајићевићима
7 јула 1811**

(М. м. п.)

Превосходитељному Г(оспо)д(и)ну Говер(на)туру и
свијема Раићевићима поздрав!

На вјеру и ријеч свијех вас Раићевићах иду Чавори к вама, које ви ја и опет препоручују, мислећи истинито да ће му с ваше стране бит мирно и да га неће нитко от вас за прошло ријечом увриједит.

Будући сјутра от свега племена станак, тако можете ви, Г-дн Говернатур, с осталијема Раићевићима от којих је потреба учинит му и сентенцију, потписату от вас и от осталијех главарах, за његову мирноћу и спокоинство.

Међу тијем остајем желећи ви свакога благополучија и јесам

Цетиње, 7-га ијулија
1811

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходителному Г-дну Говернатуру и свијема Раићевићима
на Његуше

86) Митрополит Петар гувернадуру и катунским главарима
24 јула 1811

(М. м. п.)

Превосходителному Господину Губернатору и благородним господам
сердаром, војеводам, кнезовам, барјактаром и прочим главаром
и старјешинам и свијема у сва племена и села Катуњанима
мир, здравије и милост от Бога!

Знате, љубезна браћо, како прољетос ходисмо проз вашу Нахију и како повратисмо праве Ожеговичане и умирисмо Вешковиће у Загарачје с Ђурићима и вјеру с Берђанима уфатисмо, пак иза тога уби син Јока Стојановића правога Ожеговичанина, којег бјесмо нашли права и на ријеч све земље повратили дома, а проклети Андрија Хоташ изагна све Ђуричковиће и Миогоштане с Вешковићима и поломи сетенцију земаљску, како чујете, да већ ниједан Црногорац није сигур кои се с ким мирио и да никаква зетенција (sic!) не може бит тврда која се до данас учинила, ни која би се по данас чинила. Сад, љубезна браћо, промислите може ли вишега крвника и непријатеља земаљскога бит од таквог кои сетенције земаљске буца и хоће да понови стара зла и крвопролиће у Церну Гору, да се један с другијем сваки дан коље и да се већ нико умирит не може.

Ја истинито видим, ако буде на вољу Андрије Хоташева и његове дружине да већ за Церну Гору збора неће бити како свакијем злом и срамотом. Тога ради вам пишем и свијех вас молим и Богом вседержитељем заклинам, да себе до такве срамотне погибели не допуштите, него да устанете и да пођете на Кчево да кастигате (казните — Р. Д.) Јока Стојановића сина и реченога Андрију Хоташева с његовом дружином, пак отален и на остала мјеста же кога видите да је фалио, да свакога глобите и кастигате како кои буде заслужио и да опет повратите Ђуричковиће (омашка мјесто Ђуричковиће — Р. Д.) у Загарачје да не иду у турске руке. Ја знам да ћете све оправит и зле људи устрашит само ако из свега срдца досегнете и јуначки скочите и ако међу вама слоге и послуха буде, зашто нити ће Чевјани ни Загарчани кривце бранити, него с вама уједно бити да их ћерате. Кои ли се нађе Чевјанин или Загарчанин оли икакав остали Катуњанин да по миту али по хајтеру оли по својти и по другому икаквому неправедном начину стави зле људи от кастига земаљскога бранити, такви от Господа Бога вседержитеља да будет проклет и да му свака срећа и напредак погине и дом његов да се от жестоке љуцке губе истражи да у њем живуштаго не остане.

Сувише вас, браћо Катуњани, молим и опет Богом вседержитељем заклинам да будете у слогу и да самовољно ништа не чините без знања и договора Господина Гувернадура и осталијех главарах вашјих и да радите утврдити међу вама јединство и послух и отворити Берђанима и осталијем хришћанима слободни пут преко ваше Нахије, нека се ваша слога и јединство чује и нека се хришћанлук весели, а непријатељи плачу, и нека се можемо за друге

после договарати кои се тичу до ваше собствене користи и славе. Јер ако садашње згоде пропуштите и ако нећете овако чинит како ве молим, ви ћете пуштити сваку срећу и свако ваше добро и поштење, које већ нигда нећете стигнут.

В прочем Богу вас препоручавам да ви дарује разум и отвори очи да познате своју вољност и слободу и да ве научи на свако добро дјело да се о бољему послу договарате, а не о домаћој рати и немиру. Тога ради пошљиѐм к вам с овијем писмом мојега калуђера Стефана Лазаровића, кои ће ви и на ријечи (т. ј. усмено — Р. Д.) моје мисли казати, кои јесам

На Цетиње,
ијулија 24
1811

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

87) Митрополит Петар гувернадуру и његушким главарима
17 маја 1812

(М. м. п.)

Превосходитељни Г(оспо)д(и)н Говернатор, господи сердару, кнезу и осталијема главарима и старјешинама и свијема Његушима поздрав!

Видећи различите смутње и немир у нашу земљу, а сувише зађевице које неки Катунјани непрестано чине у државу Цара Францускога, ја видим истинито да ће ови народ срамотно погинут, не от другога него от својега самовољства и непослуха. Зато сам писа у свако племе, како пишем и вама, да дођете на Спасов ден овдје да се састанете и разговорите о вашему живјењу, како ћете и на кои начин живјет, зашто господа француска за сваку лупештину и зађевицу црногорску мене пишу. Тако и христијани от турске земље, кои додају жито и остало на пазаре наше, непрестано плачу на злочинство црногорско, како и Херцеговци за грабитељство и на пљенивање које чине наши краичници, и сваки са своје стране иште да му ја отговорим, а ја то никојако подносит не могу нити хоћу за зле и самовољне људи отговорник бит, него ето ви, а ето остали Црногорци. Ако на ови станак не дођете и ако сами себе начин не учините, ја ћу се из свакога посла и дјела црногорскога извадит. Ово ви пишем да послите не р(ек)не кои Црногорац јере ви нијесам писа и каза.

Међу тијем остајем

Цетиње, 17-го маија
1812

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

88) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
23 јуна 1812

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору, сердару и кнезу и свијема главарима и во обште Његушима драго поздрављење!

Ја сам окупља Церничку Нахију на понасе, тако и Ријечку поради мира с Приморцима да потверде, тако и поради њихове между-

собне мирноће. Зато сам писа и Катунјанима и послао Стефана Лазаровића да их зове да и они у петак дођу на састанак на Ђеклиће, зашто ми ђенерал (француски командант Боке Которске — Р. Д.) пише за чете катунске и за пријетење, тако и за оновне шкаљарске (Шкаљари су код Котора — Р. Д.) што су украдени. А ја низашто нећу одговорник бит, него дођите и ви на та станак да се и за то остало разговоримо. Немоте инако учинит, зашто имамо и другијех пословах, но дођите колицина више можете.

В прочем јесам

На Цетиње,
ијунја 23
1812

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходитељному Господину Губернатору и кавалеру
Вуколају Радонићу и свијема главарима

на Његуше

89) Митрополит Петар гувернадуру Радоњићу
23 јула 1812

Милостибиј Государ мој,
Вуколај Ивановић!

Примио сам оновечери писма из Србије у која ми пишу да је истинито Росија мир с Турцима закључила, али се не зна на које кондиције, и да је Наполеон с војском отетупио назад, пошто је разумио да се открила његова потајна хитрост (лукавство, препреденост — Р. Д.) што је има с кабинет-секретаром Росијскога Цара, о чем ћемо говорити кад се, ако Бог да, видимо, него дигните Његуше нека дођу у петак мнозина на састанак на Ђеклиће, како им пишем, јер имамо за многе после разговора.

Међу тијем драго вас поздрављам и остајем

На Цетиње,
ијулја 23,
1812

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходитељному Господину Губернатору и кавалеру
Вуколају Радонићу

на Његуше

90) Митрополит Петар гувернадуру и другим главарима
9 јуна 1813

(М. м. п.)

Превосходитељни Господин Губернатор
и остала господо главари!

Дајем ви на знање како сам јучер зборио с Доњекрајцима (насеље у предграђу Цетиња — Р. Д.) поради вјере и мира међу вама

и њима. Нађе се Петар Станишин Ивановић и синовац Ника Андрина Јабучанина, који побјегоше говорећи да неће пристат ако им не буде враћено што су им Његуши узели. Но остали Доњекрајци рекоше: Нека бјеже, ми пристајемо на све како су пристали Његуши и дајемо свиколици божу вјеру ако кои од ове дв(ои)це или кои други Доњек(раја)ц (пре)ко ове вјере такне Његуша да ћемо му узет глобе десет цекинах. А Деља говори: Ја ћу се заклет Жутковићима (једно ъегушко братство — Р. Д.) за маску (т. ј. мазгу), него не(ка) дође протопоп Станко да се и он мене закуне за дуг који држим на њега и нека ми откупи мас(к)у коју сам закладио, јер чекат не могу нити ћу ни по који начин. Како и ја знам да чекат не може, нити је право да чека пошто се Деље закуну, него Жутковићи кои су волове Дељи узели нека их плате у четвртак кад дођете овамо на станак с Доњекрајцима, зашто ја Дељи нећу ма(с)ку дат докле ми не да десет цекинах.

Чините донијет робу доњекрајску која није спенчата (потрошена — Р. Д.) да се размијените и за ове стародужбине што ишту Жутковићи чефердар Петра Вукова сину, а он њима пушку и Господину Гувернадуру петнајест цекинах да у четвртак видите судом зашто је Бело Чобов дао туђ корет за коње Филипа гувернадурова, које су били узели Иванишевићи, за двоје копачах што је Вуков Богданов (да ?) и откупио из Жутковићах своју маску, коју су били за вишеречени чефердар узели.

Цетиње,
ијунја 9, 1813.

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

91) Митрополит Петар гувернадуру и ъегушким главарима
9 јуна 1813

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору и сердару и кнезу
и прочим главаром и старјешинама и свијема Његушима мир,
здравије и милост от Бога будет!

Разумјели сте у прошлу суботу на Ловћен колико сам вас молио и совјетова да поради сопственога вашег добра держите слогу и јединство међу собом и да опет поставите суд и кулук, како што га приђе бјесте поставили за прекратит лупештине и сваке неправедне и смутљиве ствари, које размећу вашу љубав и мирноћу и уносе мећу вам инад и мерзост и неслогу сваку. Тога ради и опет вас изновице с овијем писмом молим и свакога великога и малогга Његуша силним и страшнијем Богом вседержитељем заклинам да тако учините и да поставите суднике и кул(у)кчије, кои ће у племе држат суд и бранит сиромаш (и) своју исту браћу от самосилства и напасти. Ви се находите близу градовах латинскијех и Боке Которске и што је рећ сваки дан у градове идете и разговор имате с људима кои су поштени и кои знаду што је поштење и што су благородна дјела. Право би било да узмете изглед и да радите како ћете и ви

бит поштени и честни људи, да ве не укорје арђавијем дјелом. Ваши стари имали су вазда послушаније, слогу и правосудије међу собом мимо свакога осталог племена от Црне Горе и ви то можете имат, ако хоћете. Није било нити може бит у свијет ниједнога малога ни великога народа срећна ни поштена без слоге и без послушанија, него су сви народи изишли силни, славни, богати, срећни и поштени по путу свое слоге и послуха. Свака животна ствар има своје старјешине и человође, које слуша и за њима иде. Пчеле имају своју матицу, голуби своје стражнике и предводитеље, ж(д)раљеви својега началника, стока своје звонаре. Тако и остало створење свако има своје главаре по премудром божију благовољенију им определијене. Ово може и саме безумне људи научит да буду послушни својема главарима не поради њих но поради самијех себе и своје користи, јер ће није послуха ту не може бит суда, а ће није суда ту је свако зло и свака туга и несрећа и погибел вјечна. Тешко, дакле, народу у којему самовољство и непослух царствујет.

Ја сам био сердцем и душом радостан у колико сте држали суднике и кулукчије, разумијући да се бјеше прекинула свака смутња и лупештина у ваше племе, и то ми се чињаше како нека дика и похвала кад слушах ће људи међу собом зборе: Ето суд и начин у Његуше, ће се не краде ништа и ће све стои с миром, благо њима!

Но, колико сам таде био радостан, толико сам опет ожалосћен и невесел чујући како сте изновице започели узимат некизи самовољство и чинит зла и смутљива дјела. Тога ради вама свештеницима говорим, како сам ви и на Ловћен река: ако се кои Његуш нађе самовољан и непослушан суду племенскоме, да таквијема немате церковне после оправљат под лишенијем вашег свештеничког чина и под тешкијем запрештенијем (забраном — Р. Д.), тако ни онијема који би таквим непослушникам хајтерисали и у пар(ту) били, коијех ја остављам под жестоким проклетством да такве смутљиве злочинце смути и порази крепка и силна десница божија.

В прочем правим и послушним јесам

На Цетиње,
ијунја 9, 1813.

свакога добра желатељ и слуга
Владика Петар

**92) Митрополит Петар I гувернадуру и његушким главарима
14 јуна 1813**

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору, сердару и кнезу и прочим главаром и свијема Његушима драго поздрављење.

Ономланих послах Стефана Лазаровића на Ловћен да настои купит жито и каза ми да су му крали пшеницу проз прозор от цркве, али му ја не вјерових и за то нијесам ништа говорио. Но данас видим и вјерујем да ми је истину каза, будући тако на освић ју-

черањег днeви проз исти прозор понијели два сира и два руна вуне от звонарах кои у јагање иду.

Ово није велика штета која ће ови манастир осиромашит, али је велико зло и незаконије које се подносит не може, зашто кад у цркву ништа сигуро није, како ће сигуро бит на другу страну? Сваки народ у свијет почитује (поштује — Р. Д.) своје богомоље: християни и латини своје цркве, калвини и лутерани своје кирке, Турци своје џамије, Чифути своје синагоге, идолопоклонци своја кипишта и сваки се чува како от живог(а) огња да не узме што из онога богомољнога мјеста у којему се име божије слави.

Ја сам видио у Ком, на врата Жабљака, а то и сваки види кои у њем дође, не само завјете које у цркви християни остављају цијеле, него и гору наоколо цркве у сву Комску главицу цијелу и нигђ(е) се не види једне мале гране посјечене, а зашто него зато, што се и Турци боје от Бога и от онога богомољног дома ће се име божије хвали и призива на помоћ.

Ја совершенно знам да је и та црква међу Турцима, што је међу вама, не би Турци такво незаконије чинили, но би слободно у њу могло стојат све што би се находило, како стои у Ком и у подгоричку цркву далеко от кућах толико сребро церковно, тако ђер и у остале цркве по Зети.

Ви ћете рећ да нијесте свиколици разбојници и (лупе)жи (церк)овни и то је истина. Знам и ја да нијесте, али јесте дужни искат (тражити — Р. Д.) лупеже церковне и кастигат (казнити — Р. Д.) не само поради (тога) што церковно краду и цркву безчесте, него и сувише што свијех вас срамоте и поштење ваше бруче.

Вама је, како сам разумио, из саборне цркве свете Госпође украдено кандило сребрено, што је покојни архиђакоп Стефан Марошевић приложио, и ви се таите и ништа за то не говорите колико да сте га свиколици украли. Дакле, не можете рећ да нијесте сви криви, јер ако нијесте лупежи, ано лупежима на вољу чините кад их не тражите, и тако они слободно и весело цркве разбијају и лупештине чине видећи да сваки мучи и да им пут с мучањем вашим на злочинство отварате.

Ја знам да ћете и то рећ: Ми не знамо ко је кандило укра, ни ко је сир и остало из цркве с Ловћена понио, а бисмо их кастигали. А како ћете знат, ако нећете порадит да знате? Што се тиче до лупештине учињене у нашу цркву на Ловћен, ево ја дајем сочбине педесет талијерах ко ће ми право насочит лупеже. Дајте и ви за кандило, аколи ћете и за једно и за друго, да уједно сочбину дамо, ја сам (и) тако согласен и готов у свако доба. Сувише молићемо Господа Бога вседержитеља, пред којем ништа скривено ни по-тајено бит не може, да он те лупеже објави и кастига његовом крепком и силном десницом, да им та(ј) шићар са злом срећом у њихове руке и у њихове домове уљезе и сваки зли и злосрећни на-предак унесе и да им свака добра срећа погине, а зла напредује и на пут и на свако мјесто; куда се обраћали да се обраћају жељни и лишени здравља и свакога весеља и ју(на)чке радости и користи.

Но приђе него ли ову молбу к Богу принесемо и приђе него сочбину дамо, ако ће се ти лупежи покајат и казат своја лупежка дјела може им бит ласно да се умире (с) Богом и с црквом и ја их молим и заклина(м) да тако учине и да се последијед не кају, јер на исти начин остаће под клетвом и они (онај — Р. Д.) кои би те лупеже зна и не би их насочио. И ако се по сочбини стануше кајат нека ми вјерују да се умирит нећемо што неће доћ главари црногорски да виде разбој церковни и да суд цркви учине, зашто се на Бога надам да ће се насочит и о(б)ја(в)ит што је с Ловћена понесено да се зна чисто ко га је понио, а по некој прилици чини ми се и данас знам и ви Раићевићи (група братстава на Његушима — Р. Д.) знат можете.

В прочем чекајући ваш обшти отговор за све јесам

На Цетиње,
ијунја 14, 1813.

Ваш доброжелатељ и слуга
Вла(ди)ка Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходитељному Господину Губернатору и кавалиру Вуку Радонићу и свијема главарима и свему збору његушкому на обште прочитаније

93) Митрополит Петар гувернадуру и његушким главарима
28 јуна 1813

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору, сердару и кнезу и осталим главарима и старјешинама и свијема Његушима драго поздрављење.

Знате како излази сад вјера коју сте били ухватили међу Цуцама и Бјелицама, тога ради вас молим да се и опет потрудите неколико људих јада бисте изновице вјеру међу њима ухватили. А писао сам и Чевјанима и Ђеклићима да и они дођу у прву недјељу по Петрову дне и да се сви уједно око тога посла потрудите, докле се нијесу опет поклали. Ја се надам да ће ве послушат и то ћете велико добро учинит за сву Катунску Нахију ако поћете. И при томе случају можете се разговорит за сиромаше Бјелаше (насеље у близини Цетиња — Р. Д.), које неки Баице (насеље у непосредној близини Цетиња — Р. Д.) изагнаше силом да се припишу при Ријечкој Нахији, ако им кои начин не учините, зашто већ овако живљет не могу, а кад они и остали Конакчије (заједнички назив за села Бјелаше, Угње и Очиниће у близини Цетиња — Р. Д.) пођу при Ријечкој Нахији, разсудите што ће таде бит от Катунске Нахије? Ја вас увјеравам да ћете се кајат ако то пуштите да буде и ако у вријеме не скочите да нађете начин да се ваша нахија не коље и не разура, а то највише у вас главаре стои. Ево ће брзо жњетва приступит, ваљало би да се умах по Илину дне станак от све земље учини и да се за те и за друге после земаљске договоримо. Међу тијем гле-

дате за ове дерачине (плијен, пљачка — Р. Д.) и поскубице с Доњекрајцима да не буде виша смутња, зашто сам једва Пурана Дељу (Деље су братство у Доњем Крају — Р. Д.) оставио да чека Жутковића (братство на Његушима — Р. Д.) за десет цекинах до сјутрашњег Петрова дне и ако га не подмирише да откупи своју маску он даље чекати неће, јер заисто и не може.

Ја сам ви писа поради лупештинах и лупежах кои разбијају цркве и краду што у њима находе ако хоћете да уједно сочбину дамо. Нијесте ми ништа отговорили, али знам да нијесте ни могли без вашег общтега збора и договора, зато, дакле, чекам отговор по сјутрашњему вашему састанку и јесам

На Цетине,
ијунија 28, 1813.

Ваш доброжелатељ и слуга
Вла(ди)ка Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходитељному Господину Губернатору и кавалијеру
Вуку Радонићу и свијема главарима

на Његуше

94) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Рајићевићима
2 септембра 1813

(М. м. п.)

Превосходитељни Г(оспо)д(и)н Говернатор, протопопу Станку
и свијема Рајићевићима поздрав.

Дајем ви на знање како доходи преда мном жена Јока Попова плачући да су је изагнали из ње куће исти Јоко. То право није ни поштено кад немају узрока да је изагони, но ја вас свијех молим да молити Јока Попова да држи своју закониту жену. Ако ли је држат никојако не кћене ано је ја препоручујем свијема вама поради ваше душе и поштења да јо(ј) нађете начин и учините суд, како је право.

В прочем остајем

2-га септембра
1813-га.

Ваш доброжелатељ и слуга
Вла(ди)ка Петар

95) Митрополит Петар гувернадуру и његушким главарима
1 јула 1814

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору и кнезу и свијема главарима у Његуше драго поздрављење.

Знате како је Јова Радова син посија баштину Јова Гаврилова, коју је исти Гавриловић дао сердару Јову Перову за дуг што му је дужан, како изговара књига која је учињена јавно пред стимадурима и сједоцима. Зато вас сердечно молим да призовете обије:

парте (странке — Р. Д.) и да учините суд како је право, докле није стога која смутња била. Зашто Јова Радова син није имао разлога баштину силом работат, него ако наводи кои разлог и дуг на Јова Гаврилова бјеше дужан најприје својега дужника искати судом, како је чуо да је он баштину сердару дао да је господар држати али продати, зашто му сердар ништа није дужан. Тога ради и опет вас молим и свијема препоручавам да то смирите и да не пуштите да буде инада и свађе стога.

В прочем остајем

На Цетиње,
ијулја 1; 1814.

Ваш доброжелатељ и слуга
Вла(ди)ка Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Јего Превосходитељству милостивому государју мојему
Господину Губернатору и кавалеру Радонићу
и свијема главарима

на Његуше

96) Митрополит Петар I гувернадуру и свијема Његушима
24 јула 1814

(М. м. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору, сердару и кнезу и прочим главаром и старјешинама и свијема Његушима мир, здравије и милост от Бога.

На седам урах прошле ноћи разумјех што је јучер било на Мирац (село на Његушима — Р. Д.) и како су куће црногорске, то јест ваще, у Приморје опалење и војска пошла у Паштровиће противу Цернице. Ја сам писа Г-дну конунелу (омашка мјесто колунелу, колонелу — цуковнику — Р. Д.) Љубибратићу, не знајући до сада да је Господин ђенерал (мисли на аустриског ђенерала Милутиновића — Р. Д.) доша у Котор, молећи га да устави своју војску и јарост докле наш посланик дође, кои већ не може дуго застојат, будући давно доша у Беч да из Беча буде отправљен овамо, а Церногорце сам молио и страшнијем именом божијем у три пута закумио да не би кои ни герке ријечи изговорио, а камоли које смутње и зађевице от зла учинио, него да стане сваки на своје границе с миром. Тако и вас и свакога осталог Церногорца кои би к вама доша на исти начин заклинам да никога не задијевате. Ја мислим да и они неће мимо границе преступити, не поради нас него поради Росијскога Двора кои је с њиховијем Двором у алеанцу (савезу — Р. Д.) и у пријатељство и кои нас почитује под своим покровитељством, него ову смутњу и све ово зло учинише они зли и самовољни људи, кои варварски посјекоше стражу ћесарску на Мокру Плочу (код Котора — Р. Д.), а припомогаше и Паштровићи, жалећи се за перве ствари на Подгоране и Берчељане (племена у Црмници — Р. Д.), кои су ономадне, како у ови час разумјех, убили три Берчељанина и узели четири стотине имања (оваца и коза — Р. Д.) и четрдесет говеди,

пак кликују и зову војску да се с Церницом бију. Ма сам ја Церничане по свему томе закумио, како и све остале Црногорце, да ни на кога не ударају, него да себе чувају и да с миром стоје, докле видимо што ће речени полковник отговорити и докле наш посланик дође.

Међу тијем Богу вас препоручавам и остајем

На Цетиње,
ијулја 24, 1814.

Ваш доброжелатељ
Владика Петар

97) Митрополит Петар аустриском пуковнику Љубибратићу*)
24 јула 1814

Копија

Високородни Господин Полковник!

Знам веома добро да они безчловјечни и безбожни злодјеји кои су стражу вашу варварски посјекли заслужили јесу најжесточејшеје наказаније.

Ја Ваше Високородије по чистој совјести увјеривати могу да су они то учинили без свакога знања и договора осталијех Црногораца и да је то злочинство теже и жесточије мојему сердцу неголи је игда икакво било у све вријеме мојега живљења, тога ради наредио јесам да у гредушту недјељу дођу главари црногорски овдје. Не могу истинито рећи да ћемо бит јакостни речене злодјеје кастигати, но како се ови народ доводи привезан к росијском Императорском Двору, што из приложене при овому листу копије с првога росијскога дукумента видијети можете и што бисте у многе императорске грамате које се при мене находе потверђено видијети могли, тако сам ја собственоручним писанијем мојем всеусердњејше молио цара мојега, да овому самовољному народу даде европејске законе, оли да га приведе у своју државу или да га остави да се не именује под његовим покровитељством и да мене ослободи от оне дужности коју је благоволио на мене наложити.

На ово, дакле, чрез нарочно посланога дипутата нашега Пламенца понизије прошениеје моје чекам отговоре и ако росијскому Двору буде благоугодно учинит прво или друго учиниће и достојни кастиг верху поменутијех злодјеах. Ако ли ови народ остави разријешен от заклетве и слободан да може приступити под владање ине државе, у такву згуду ја и сваки поштени чојак хоћемо бит с ваше стране и све ћемо учинит пристојним начином да прави за кривога не пати. Међу тијем Вас молим да поради утврђене међу два императорске Двора алеанције устегнете Вашу војску и јарост до пришествија реченога Пламенца.

В прочем с истиним почтенијем имам чест бит
Цетиње, 24-га ијулија 1814.

*) Прилог уз митрополитово писмо гувернадуру од 26 јула.

98) Митрополит Петар губернадуру и свијема главарима *)
26 јула 1814

Превосходитељному Господину Губернатору и прочим главаром и старјешинам и свијема Црногорцима на Мирац љубезни поздрав.

Ја сам ономадне писао и послао Господину полковнику Љубибратићу једно писмо от којег ви шиљем копију. Нијесам знао да је Господињ ђенерал доша у Котор, нити сам био разумио да су намјерни Мирац палит ако и(м) се неће предати, нао само да су мирачко жито што је ниже пута чинили пожњети и да је војска њихова пасала противу Цернице. А иза тога дође ми глас из Цернице да су Паштровићи убили три Берчелјанина и узели 300 ситне животиње и 40 говеди и сувише да пријете да ће ходит с ћесарском војском напријед. Ма по свему томе ја сам писа Церничанима да стоје с миром и да никога не задијевају а себе да чувају докле на вишеречено писмо дође отговор. Но како до сад никавога отговора нијесмо имали, а војска наша безпрестано долази, боим се каквога самовољства и несреће да се на коју страну не зађеде бој, зато сам опет јутрос послао писма међу Ријечком Нахијо(м), која је сва на Обзовице и на Бурђево Ждријело (гранични крајеви између Црне Горе и Брајића, данас на колском путу од Цетиња за Будву — Р. Д.), тако и међу Церницом, која стои по своим границам и гледа Паштровиће кои су (и)х посјекли и пљенили, како ми пишу, без сваке њихове зађевице откада је ћесарска власт Бокељску Провинцију покрила. Но ако сам говорио и ако говорим свијема Црногорцима да никога не задијевају, не могу никоме рећи да себе не бране, нити се могу домислит по којему разлогу они хоће да се ми њима предајемо ако су цари наши у алијанцију. Такви су посли сасвијем противни алијанцији, која је међу нашим царом и њиховијем ћесаром утврђена. Ако ли су у рат праведно би било по европејским законам да најприје огласе да је рат, пак иза тога да нас ћерају непријатељским начином, ако се не бисмо кћели добровољно предати.

Ми знамо, а и они знаду, да је наш посланик у Беч и да ће из Беча бити овамо отправљен. Ако може бит да почину докле он дође, како сам вишереченога Милорадовића (свакако митрополитова омашка мјесто Љубибратића — Р. Д.) молио, починућемо у мир и суједску љубав. Ако ли тако бити не може, ја већ не знам што нам остаје нао се от напасти бранити. Међу тијем ја вас молим да не бисте које зађевице учинили и да кажете главарима от Гербља, ако којег виђети можете, што смо Љубибратићу писали и да на оно писмо чекамо отговор, без којег се народ вратити не хоће прије него

*) Ово митрополитово писмо објавно је Душан Вуксан (*Посланице митрополита црногорског Петра I, Цетиње 1935, 98-99*), али га ипак и ја овдје објављујем ради допуне претходног митрополитовог писма полковнику Љубибратићу од 24 јула.

ли истинито разумије може ли бит унапријед миран да се от напасти не бои.

В прочем Богу вас препоручавам и јесам

На Ловћен,
ијулја 26, 1814.

Ваш доброжелатељ и слуга
Вла(ди)ка Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Високопревосходитељному Г. Говернатуру и кавалеру
и осталијема главарима и свијема Црногорцима кои су
на Мирац

**99) Митрополит Петар гувернадуру Радоњићу
3 октобра 1814**

Милостивиј Государ мој,
Господин Губернатор!

Видијет ћете из мојега писма које шиљем Његушима како су ме три пута молили и кумили Доњекрајци да вама и осталијема главарима пишем и да купимо Црногорце за не пуштити ово племе да се разури, обећајући се да ће они глобу земаљску дати. И тако сам писа у сва племена от Катунске и Ријечке Нахије да на Томин ден дођу у Доњи Крај, него дођите и Ви, јер ако се ово племе разури све ће се разурит и сви ћемо срамотно пропанут како се земља смути и покоље. Ја сам писа Цеклињанима поради вола Кустудића, јер видим да ће зло бити, а сиромаш живјети не може ни када је мирно, а камоли кад се путеви затворе.

В прочем љубезно Вас поздрављем и јесам

Цетиње,
октобра 3, 1814.

Ваш покорни слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Јего Превосходитељству милостивому государју мојему Господину
Губернатору и кавалеру Вуку Радонићу
на Његуше

**100) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
2 јуна 1815**

(М. ср. п.)*

Превосходитељни Г(оспо)д(ин) Гобернатор, благородној господи
главарима, старјешинама и свијема Његушима поздрав.

Дајем ви на знање да ми пише Г-дн Буровић, интенденте от
Провинције которске, да пријете Његуши, а навлаштито и особито
син Марка Драгова некому Луки Почанићу из Кавча.

Једино на овоме писму налази се један нејасно отпснати печат митрополитов. који је овалан и има 38×45 мм у пречницима.

Ви, ако хоћете право рећ, видите да ја с моје стране непрестано по дневи и по ноћи радим да будемо у мир међу собом, па и нашијема сусједима, али мобе, кумства, писање, шиљање — све је то залуду, ви још ружње и герђе мимо мнозине осталијех чините.

Овамо не смијете, још тамо заберљате, па тадер ваљаће да се на срамоту покорите свакој несрећи и стиду.

Молим отпишите ми што ћу отговорит вишереченому Г. Бу-ровићу.

А при тому остајем

Цетиње,
2 ијунја 1815.

Ваш доброжелат(ељ) и слуга
Владика Петар

(На полећини је ова адреса:)

Превосход(итељно)му Г-дну Говернатуру и кавалеру Вуколају
Радонићу, благородној господи главарима, старјешинама
и свијема Његушима

на Његуше

101) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
10 августа 1818

(М. в. п.)

Превосходитељному Господину Губернатору и благородним господам
сердару и кнезу и прочим главаром и старјешинам
и свијема Његушима љубезни поздрав.

Ево приступа зимње вријеме. Ви знате што је ланих било од вашијех чобана, које сила снежана угна у ћесарску државу преко санитатскога кордона. Биће и ове зиме снијега и худижех временах, но ако се кои чобан укани да уљезе у земљу ћесарску мимо своје границе биће суђен и кастиган по законима смертним кастигом.

Ја сам ви ланих послала писмо господина капитана от циркула (окружног поглавара — Р. Д.) из које ви сте виђели што ми пише поради вашијех чобанах и стоке, како би и на кои начин могли улазити на зимовиште у Приморје да чобани оружије не носе. За ови једини понат (тачку, пропис — Р. Д.) кои се до оружија тиче и ја сам истому господину капитану писа, молећи да би ови понат извадили и допустили да чобани могу своје оружије носити, а остало све да буде како у поменуто писмо изговара, от којег ви и сад при овому листу пощиљем копију, да лијепо разумијете што пише.

Господин капитан от циркула даје ми знати с његовим писмом, како је моје писмо и молбу поради оружија послала високому Гуверну у Задар и како Гуверан не може поколебат оне уредбе што је учинио, него да их јаче и боље потврђује не само за чобане него и за све остале Црногорце, недопуштајући н(и)једному носити оружије у државу ћесарску, али сам ја и опет за ово послао моје молбе.

Не знам што ће Гуверан учинити, но како гођ учини ја вас молим и Богом заклинам да ви лијепо и мирно живите са сваким судитом (подаником — Р. Д.) ћесарским и да ћесарске офицере и страже почитујете како се пристои, наносећи свакому своју пристојну чест и стиму, а за вашу стоку да промислите у вријеме што имате чинити, да се не допуштите до несреће и до погибелѝ кај прошле зиме, јер истинито погинути хоће кои би преко (?) своје границе самовољно преступио на границу ћесарску.

В прочем јесам

На Цетиње,
августа 10, 1818.

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходитељному Господину Губернатору и кавалеру
Вуколају Радонићу и благородним господам
сердару, и кнезу и свијема главарима
на Његуше

102) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
21 септембра 1818

(М. в. п.)

От нас Владике Петра Превосход(итељно)му Г-дну Гобернатору,
благородној господи сердару, кнезу и прочим главаром
и свијема Његушима поздрав.

Дајем ви на знање, како сам био у прошлу неђељу на Уба љуботински, ђе се бјеше окупила и Ријечка Нахија, којо(ј)зи сам каза како је и што је било на Кућишта међу Катунском Нахијом и Бердима и с ћесаровијема људима и како Катуњани желе бит и с осталијема нахијама, а и с Турцима у вјеру и у мир. Отговорила ми је Ријечка Нахија да и она жели бит у вјеру и љубав с Катунском Нахијом, тако и осталијема која би кћела са шњима. И тако сам посла калуђера Стефана Лазаровића у Цермницу да видимо хоће ли и она дат вјеру како и остали, а послао сам и Бела Чобова у Љешанску Нахију за исти поса и начин. Но сам ја зборио с главарима от Ријечке Нахије, па сам и(м) и писа да дођу у први четвртак от свакога племена људи овдена да уфате руку на руку вјеру су тричетири племена от Катунске Нахије, коизи ће моћ и уфатити вјеру за сву нашу Нахију. А по тому ова ближња племена могу доћ прије и уфатити вјеру за Нахију, но чекат по овому времену да дођу даљна племена. И тако ме моли Ријечка Нахија да ви пишем, како и пишем, па добро молим нека дођу с вама у четвртак сви они кои имају добара (?) от терговине рибне да се учине чисти конти, па што се нађе да је што ко кому дужан нека му иде на кућу да се нагађу и намирују сватко у свога, без преузама (отимања — Р. Д.)

и свађак. Ја сам писа Теклићима и Бјелицама да дођу и они у четвртак, а Цетињани су дома, но дођите и ви.

В прочем остајем

Цетиње,
21 септембра 1818-га.

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Превосходит(елно)му Г-дну Гобернатору и кавалеру, благородној г-ди
сердару, кнезу и прочим главаром и свијема Његушима
на Његуше

103) Митрополит Петар гувернадуру Вуку Радоњићу
21 септембра 1820

Превосходитељни Господине.

Примио сам от везира босанскога отговор у кои ми пише да има от својега цара заповијед ћерати зле људи и чинити суд и правду свакому и да је зато послао на три стране војску по Херцеговини, имајући намјереније по сваки начин Морачу освоити, ма да неће ни стопу на нашу земљу ставити. Ја сам му опет писао, како ћете видјети кад овамо дођете.

Пише ми архимандрит из Острога овако: „Ево пођосмо у име божије триста Бјелопавлићах и Пјешивацах и пред њима војвода Јоан, кнез Вухсан и сердар Мркоје, но за Бога шиљите фишеках и Црногорце у Морачу”.

Мене би драже било да су на своје границе на Острог и на Пониквицу изишли и боље би учинили за различите узроке него ли ће у Морачу учинит, јер не би ни капетан Мушовић (из Спужа — Р. Д.) с војском на Морачу кренуо.

Разумијете што се учинило у Цетиње. Ја сам једва међу њима ухватио вјеру до Ивања дне, него зовите кнеза и кога знате и дођите на Ивањ ден у Цетиње докле се нијесу поклали. А писао сам и у сва племена катунска, ма се не надам да ће итко изван Теклићах доћи, зашто је све зла срећа заслијепила и под своју руку обратила.

В прочем јесам

Цетиње,
септембра 21, 1820.

Ваш доброжелатељ и покорни слуга
Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

Јего превосходитељству Господину Црногорскому Губернатору
и кавалеру Вуколају Радонићу
на Његуше

104) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
23 новембра 1820

(М. в. п.)

Превосходи(тељно)му Г-дну Губернатуру, благородним господи сер-
дару, кнезу и прочим главаром и старјешинама и во обште
свијема Његушима драги поздрав.

Не могу су мање учинит да ви не пошљем да видите књиге (пи-
сма — Р. Д.) које су ми дошле от Г-дна губернијалнога консили-
јера (савјетника — Р. Д.) и капитана от циркула и видићете што пи-
ше у перву 9-га истекајуштега нојebra писату и како иште освету
от Марка Јовова Пенде (једно његушко братство — Р. Д.) кад су би-
ли у Котор ваши главари с секретаром народнијем и молили Г-дна
капитана от циркула да опрости Пенди. Нека ви каже протопоп
Станко, Саво Марков, Туро Марков што и(м) је река Г-дн капитан
и да сте ви Његуши послушали не би оваква књига дошла на жал-
бу Г-дна команданта војенога, кои, ако не буде кастиган Пенса, хо-
ће сам учинит освету.

От друге књиге писате 15-га истога мјесеца разумјећете како
справетљиво и судом иште Бабића жена и ње зет струментима (са
доказима — Р. Д.) у руке земљу у Кавач (село у Боки Которској —
Р. Д.), коју сада уживају Радонићи. Ако Радонићи имају чисте кар-
те от куповице нека их понесу у Г-дна капитана от циркула, бити
ће и суд учињен и моћи ће слободно уживат своју земљу; друго-
јачије видјећете от исте књиге што ми пишу.

Ја вам молим и Богом заклинам да што гођ имате посла с ће-
саро-краљевскијема људима да судом виђате а не самовољно, јер се
ја личим (одричем — Р. Д.) от вашег и свачијег самовољства. И
за Пенду учините начин за удовољствоват колико војенога коман-
данта, толико и пограничнога дипло(ма)тичкога капитана от цир-
кула, ако сами себе жудите мира и поштења.

В прочем остајем

Цетиње,
23 нојембра 1820.

Ваш доброжелатељ и слуга
Владика Петар

Милим да ми ове књиге повратите и на писмо отговорите на оба
ова писма што мислите.

(На полећини је ова адреса:)

Преосходитељ(но)му Г-дну Губернатору, благородној г(оспо)ди
сердару, кнезу и прочим главаром и свијема Његушима

на Његуше

105) Митрополит Петар гувернадуру и свијема Његушима
2 децембра 1820

(М. в. п.)

От нас Владике Петра Превосход(итељно)му Господину Губернатуру,
благородној (госпо)ди сердару, кнезу и прочим главаром и старје-
шинама и свијема Његушима поздрав.

Дајем ви на знање како ми је доша отговор на моје писмо које
сам писа и с којем сам молио г-дна капитана от циркула да ви
допусти са стоком поћи на зимницу у Приморје.

Ви, господо главари, дате на знање свијема домаћинима коизн
има(ју) кердове и они кои мисле са стоком слазит на зимницу да
у перву суботу, то ондан, дођу на Цетиње, ма рано што раније мо-
гу, да чују на кои ће начин сист (саћи — Р. Д.) са стоком на зимни-
цу и да углавимо дан у кои ћете сви сист у један дан. И сакретару
донесите његово, јер ви нема тко писат.

В прочем остајем ваш доброжелатељ

Цетиње,

2-га децембра 1820.

Владика Петар

(На полеђини је ова адреса:)

На прешу

Јего Превосход(итељст)ву Г-дну губернатуру, благород(но)ј г(оспо)ди
сердару, кнезу и прочим главаром, старјешинама и во обште свијема
Његушима

на Његуше